

Folkliga föreställningar på sydösterbottnisk dialekt

Med boken *Folkminnen från Sydösterbotten*¹ har språkvetaren Ann-Marie Ivars gått tillbaka till det som kan ses som folklivsforskningens rötter: dialekt och folktro. Folkmål var bland det första som började samlas in i det svenskspråkiga Finland under senare hälften av 1800-talet, och bland bokens källor nämns bland annat *Bygdeminnen*, ett tredelat verk med publicerade folkminnen från början av 1900-talet, och *Finlands svenska folkdiktning*, det av Svenska litteratursällskapet i Finland utgivna folkloristiska mastodontverk som omfattar 21 volymer. Ivars har själv fortsatt insamlingen i regi av Folkmålskommissionen mellan 1967 och 1982, med syfte att dokumentera dialekter för *Ordbok över Finlands svenska folksmål*. Det är dessa utsagor om folktro, insamlade främst i Sydösterbotten men även hos till USA utvandrade informanter, som använts i boken.

I sju kapitel, samt inledning och slutord, presenteras olika folkliga föreställningar: övernaturliga väsen, gengångare och skendöda, bortbytingar, folklig läkekonst, ”göra åter” stulet gods, knackningar och buller, samt aningar och varsel. Utsagorna presenteras i sin dialektala originalform med en efterföljande ”översättning” till högsvenska, till stor lättnad för den som är obevandrad i sydösterbottniska dialekter.

Varje kapitel inleds med en beskrivning av fenomenet i fråga, där efter följer exempel ur de tryckta källorna eller inspelningarna som Ivars själv gjort. Boken innehåller även ett antal illustrerande fotografier ur SLS samlingar.

1 Recension av Ivars, Ann-Marie 2022. *Folkminnen från Sydösterbotten*. Eget förlag, Helsingfors: NordPrint, 145 s.

Vi får läsa om bland annat skogsrå och sjörå, troll och underbyggare, och hur dessa visat sig och haft interaktioner med sydösterbottningar. Vidare får vi även stifta bekantskap med berättelser om skendöda, kloka gubbar och käringar, och lära oss om botemedel mot olika åkommor.

Något som slår mig när jag läser boken är hur nära i tiden somliga berättelser faktiskt är, visserligen före min tid, men ändå under mina föräldrars. Människor födda i slutet av 1800-talet har suttit tvärsöver bordet från Ivars och berättat om dessa ämnen på 60-, 70- och 80-talen. Plötsligt är inte "förr i världen" så långt borta, även om berättelserna ibland får mig att haja till: beskrivningen om hur en skulle "laga om" för hemlängtan hos emigranter i USA (s. 66–67) känns mycket avlägsen. Inte för att boten känns arkaisk, utan för att tanken på att skicka hemliga pulver i ett brev från Finland till Amerika verkar helt omöjlig i dagens värld. Att bota längtan hos kor verkar däremot mer möjligt idag när en kommit upp i åren: för att kunna "laga om" krävdes det att botaren hade alla sina tänder kvar (s. 69).

Som folklorist kan jag ha önskat mig några folkloristiska verk på litteraturlistan och inte bara Institutet för språk och folkminns hemsida, men det tåls att komma ihåg att det här inte är ett folkloristiskt verk. Boken har sitt värde som ett smakprov av sydösterbottniska folkliga föreställningar, och är säkerligen intressant för dialektforskare också. Jag är dessutom förtjust över att en språkforskare visar intresse för folktro. I slutordet uttrycker Ivars även en förståelse för att folkliga föreställningar inte är döda, utan att de fortfarande finns kvar i någon form, och nya tillkommer (s. 136). Utan att vara desto mer bevandrad i språkforskning skulle jag våga gissa att det finns språkliga egenheter som är direkt kopplade till hur människor talar om folkliga föreställningsväsen, läkekonst, eller vilket som helst ämne som kan ses som lite eljest. Verket på 145 sidor väcker kanske inget uppseende, men är en fin bok som

säkert tilltalar en publik utanför den akademiska världen – en be-
drift i sig.

Catarina Harjunen